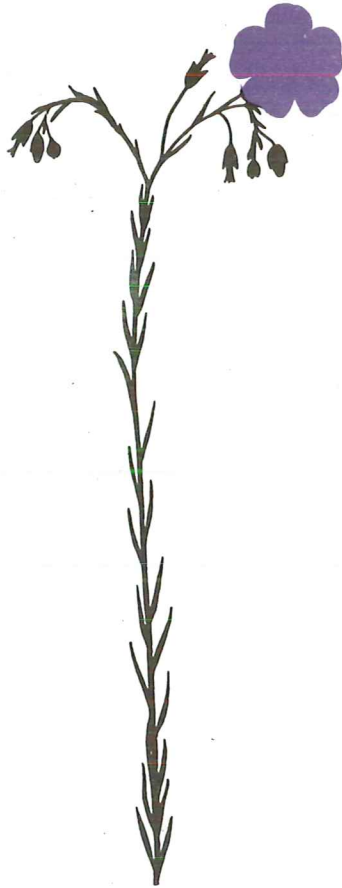

Lunds
Botaniska
Förening

LUNDS BOTANISKA FÖRENING 1976

Styrelse

Ordförande: Sven Snogerup, BCT-avd, Wallenberglaboratoriet, Fack, 220 07 Lund,
tel arb 046/12 46 20 ankn 1639, hem 046/12 37 55

Vice ordförande: John Kraft, tel arb 0418/780 00

Sekreterare: Thomas Landström, BCT-avd, Wallenberglaboratoriet, Fack, 220 07 Lund,
tel arb 046/12 46 20 ankn 1639

Vice sekreterare: Henrik Johansson

Övriga ledamöter: Thomas Lundborg, Göran Mattiasson, Helmut Merker, Maja-Lena
Nilsson, Helge Rickman, Bertil Widerberg

Funktionärer

Kassör: Gustav Malmer, Trumpetaregränd 14, 222 39 Lund. Postgiro 8 35 22-3 Lunds
Botaniska Förening, 222 39 Lund

Revisorer: Torgny von Wachenfeldt, Bengt Bentzer. Suppleanter: Lars Edler, Alf
Oredsson

Distributör och arkivarie: Thomas Karlsson, Avd f taxonomisk botanik, Ø. Vallgatan
20, 223 61 Lund, tel arb 046/12 41 00 ankn 701 eller 721

Medlemsregistrator: Dagmar Persson, Avd f taxonomisk botanik, Ø. Vallgatan 20,
223 61 Lund, tel arb 046/12 41 00 ankn 707.

Sexmästare: Britt Snogerup, tel arb 046/12 46 20 ankn 1639.

Researrangör: Margareta Holmgren

Avgifter och tidskriftsabonnemang: Se särskild bilaga

Sektionen Skånes Flora

Ordförande: Henning Weimarck

Sekreterare: Karl-Evert Flinck

Sektionen Blekinges Flora

Ordförande: Hans Wachtmeister

Sekreterare: Björn Berglund

Omslagsbilden: Linum austriacum L. tecknad av Alf Oredsson

T I D S K R I F T E R N A   R E O R G A N I S E R A S

Sedan årsskiftet har Svensk Botanisk Tidskrift, Botaniska Notiser och Opera Botanica gemensam redaktion förlagd till Lund. En ledningsgrupp har bildats bestående av representanter för Svenska Botaniska Föreningen, Lunds Botaniska Förening, universitetens botaniska institutioner samt Statens Naturvetenskapliga Forskningsråd. Redaktionen består av fyra personer. Föreståndare är Hans Runemark, redaktör Thomas Karlsson, bitr redaktör Anna Weimarck, språkgranskare Margaret Greenwood Petersson. Korrespondens ställs till Redaktören, Botanikredaktionen, Ø. Vallgatan 20, 223 61 Lund. Det är de ökade tryckkostnaderna i förening med svårigheterna att rekrytera redaktörer mot symbolisk ersättning som har motiverat förändringen. Genom att ytterligare specialisera innehållet i publikationerna hoppas man nå fler läsare och därigenom bli mindre beroende av stödet från Forskningsrådets Publiceringsnämnd, vilken bekostat reorganisationen.

Svensk Botanisk Tidskrift ska i framtiden koncentrera sig på nordisk botanik. Den kommer att skrivas på svenska, undantagsvis norska eller danska, och ska kunna läsas även av icke fackfolk. Efter varje artikel ska följa en kort sammanfattning på engelska. Under en övergångsperiod, högst två år, står tidskriften öppen för enstaka artiklar på internationellt språk, liksom för uppsatser som enbart riktar sig till specialister. Innehållet kommer att omfatta sammanställningar över nordiska växtgrupper, floristiska notiser och inventeringar, koncentrerat skriva naturvårdsrapporter, vegetationsbeskrivningar m m, liksom mera översiktliga artiklar. Varje år kommer en sammanställning av nytgivnen svensk botanisk litteratur, i vilken uppgifter om stencilerade naturvårdsrapporter från olika myndigheter även ska förekomma. Vidare ges plats för rapporter om sällsynta eller utrotningshotade växtarter från "Projekt Linné", verksamhetsbeskrivningar och meddelanden från samtliga botaniska föreningar. Serien "Drawings of Scandinavian Plants" upphör i Botaniska Notiser men får en svenskspråkig motsvarighet i SBT. Omslaget blir en färgbild föreställande någon intressant svensk växt i sin naturliga miljö, ny för varje häfte. Texten sätts i två spalter. Liksom tidigare utkommer SBT med 4 häften per år omfattande tillsammans ca 300 sidor. För 1976 blir priset 50 kr. Abonnemang, innefattande medlemskap i SBF, kan erhållas efter meddelande till Redaktionstjänsten, NFR, Box 13 136, Stockholm - men avvakta inbetalningskort!

Botaniska Notiser ska liksom tidigare vara specialiserad på originalarbeten av internationellt intresse inom systematik, morfologi och växtgeografi. Stränga krav på koncentration och vetenskaplig kvalitet kommer att upprätthållas. Språket blir engelska, undantagsvis tyska eller franska.

Opera Botanica kommer att innehålla större originaluppsatser. I övrigt blir kraven desamma som för publicering i Botaniska Notiser.

Publicering av ekologisk botanik berörs inte av förändringarna, liksom heller inte seriepublikationerna *Symbolae Botanicae Upsalienses* och *Wahlenbergia*.

Hans Runemark
 Avd f taxonomisk botanik
 Ö. Vallgatan 20,
 223 61 Lund

FLORISTIK - KURS 1976

För tredje året i följd anordnar LBF i samarbete med KV som studiecirkel en fältkurs i botanik under 1976.

Kursen vänder sig till såväl rena nybörjare som till sådana som tampats med sin flora i några år. Vid behov delar vi upp folk i olika grupper beroende på förkunskaper. Vi besöker under säsongen åtskilliga botaniskt givande lokaler i Skåne. Exkursionerna är förlagda till lördag och söndag. Programmet bestäms i samråd med kursdeltagarna. Hittills har det varit så att man är ute två dagar under ett veckoslut med start 9⁰⁰ från Botaniska Trädgården och hemkomst någon gång under eftermiddan samma dag. Vidare har vi haft genomgångar av besvärliga växtgrupper inomhus. Kurstiden är satt till 50 timmar, men det brukar bli mera!

Trevliga människor, sakkunniga lärare, nya utflyktsmål för hela familjen, vackert väder... ja, jag vet inte allt vad kursen brukar bjuda på.

Hursomhelst - är Du själv intresserad eller har någon bekant Du tror skulle vilja gå kursen (han eller hon behöver inte vara medlem i LBF - men blir det naturligtvis lätt!) så hör av Dig till Kursverksamheten vid Lunds Universitet eller någon av oss. Kursen startar förmodligen 15 maj. Priset vet vi ännu inte, i fjol var det satt till 200 kr inkl flora. OK. Väl mött!

Björn Widén, Alf Oredsson
 Avd f taxonomisk botanik
 Ö. Vallgatan 20,
 223 61 Lund

DET GRÖNA GRÖNLAND

Grönland - till ytvidden nästan fem gånger så stort som Sverige, men till största delen täckt av inlandsis - kan det verkligen kallas grönt? Kanske skulle man vänta sig, att den smala landremsan utanför istäcket erbjuder alltför dåliga betingelser för växtlivet för att vara av intresse för en botanist. Den traditionella, en smula romantiska bilden av Grönland domineras väl ofta av eskimåer, isbjörnar och strapatsrika färder i hundsläde över isvidderna.

På åtskilliga ställen är emellertid inte den "smala" landremsan särskilt smal. Den når inom vissa områden ända till 150 å 300 kilometers bredd, nämligen längs västkusten mellan Godthåb och Umanak, längst i norr i Peary Land och längs östkusten mellan Scoresbysund och Frans Josefs Fjord. Även i övrigt räcker landremsan mestadels gott till för att rymma en till och med förvånande yppig vegetation. Endast i begränsade kustavsnitt når landisen ända ut till havet. Grönlands isfria areal är förresten större än Norge!

Eskimåerna har bebott Grönland sedan ett par tusen år, och deras boplatser har funnits längs så gott som alla kuster. På 800-talet e Kr kom den förste nordbon till sydöstkusten, och i slutet på 900-talet följde en omfattande kolonisering av västkusten. Man anser, att åtminstone några av de växter, som brukar vara människans trognaste följeslagare och som i Grönland är karakteristiska på gamla boplatser, kom med från Europa redan för så länge sedan. Kolonierna blomstrade under flera hundra år men gick under på 1400-talet, kanske mest till följd av sjukdomar och brist på förnödenheter. I ungefär hundra år hade Grönland inga förbindelser med Europa, och först efter ytterligare mer än hundra år intensifierades kontakterna främst under Hans Egedes ledning. Dennes son Paul Egede var för övrigt den förste, som botaniserade i Grönland.

Från början på 1800-talet kom utforskningen av Grönlands flora igång på allvar, i samband med framförallt danska expeditioner. Ända fram i modern tid har fältarbete i Grönland varit riskabelt och strapatsfyllt. En av de stora insatserna gjordes av den svenske botanisten Thorild Wulff, som deltog i den andra Thuleexpeditionen under ledning av Knud Rasmussen och Lauge Koch. Wulff omkom av svält och sjukdom i Nordostgrönland hösten 1917, och hans samlingar, som hopbringats under vidriga yttre omständigheter, fick överges. De räddades emellertid vid ett senare tillfälle.

Jag har haft anledning att studera några av de växter Thorild Wulff samlat och har inte kunnat undgå att reflektera över skillnaden i förhållandena mellan förr och nu. Jag hade förmånen att få vistas i sydvästra Grönland för fältarbete en sommarmånad för några år sedan. Längre transporter av tält och annan utrustning sköttes med helikopter, och fältgrupperna stod i daglig radiokontakt med basen. Utan att som förr sväva i omedelbar livsfara i händelse av olycksfall eller sjukdom

kan man genomföra ett forskningsprogram med större effektivitet än förr. Ändå gör naturen, som även i sydvästra Grönland är storslagen, intryck som i sig själva ger livslång behållning. Naturen är fortfarande inte att leka med, när den är på dåligt humör; under min grönländsvistelse frös en passagerarbåt fast och blev sittande med man och allt utanför kusten i flera veckor.

För en skandinav med någon kännedom om fjällens natur och växtvärld känns det på sätt och vis hemvant att komma till Grönland. Atminstone i södra delen är terrängen inte olik vår fjällkedjas, så länge man inte har inlandsisen inom synhåll. Antalet växtarter, knappt 500, är inte större än att man har en hygglig chans att överblicka florán. Vidare är en hel del av arterna desamma som i våra fjäll. Resten är i stället anknutna västerut in i Nordamerika. Det rör sig dock oftast om arter ganska närbesläktade med dem vi är bekanta med från Skandinavien. Bara någon enstaka anses vara exklusivt grönländsk.

De klimatiska motsättningarna är stora mellan Grönlands olika delar. Längs kusterna i söder är klimatet subarktiskt, och förutsättningar finns för en låg skogs- eller buskagevegetation av björk eller al, om nederbörden inte är alltför ringa. Tex i det innersta av Søndre Strømfjord är det dock så nederbördsfattigt, att en steppvegetation utbildats. Det är en verkligt häpnadsväckande erfarenhet att finna vattnet i små sjöar i detta område bittert salt!

Större delen av Grönland har ett arktiskt klimat, d v s varmaste månadens medeltemperatur understiger $+10^{\circ}\text{C}$. Inom detta område är spännvidden också stor mellan den lågarktiska, sydligare delen och den högarktiska i norr liksom mellan fuktigare och torrare områden.

Naturligtvis påverkas landremsans klimat starkt av den enorma ismassan i det inre, som håller temperaturen nere, och av isen ute till havs, som ofta orsakar dimbildning vid kusten, något som i sin tur sätter ned värmeinstrålningen. Torra fallvindar inifrån isen har å andra sidan faktiskt en temperaturhöjande effekt. Man får heller inte glömma, att förhållandena vid isranden, där isen definitivt smälter bort, är mycket olika dem inne i det centrala Grönland, där isen ackumuleras. Själv har jag häpnat över växttäcket's yppighet bara ett hundratal meter framför en säkert 50 meter hög isbräcka.

Inte bara själva den låga temperaturen under en stor del av året är en svår påfrestning för växterna. Än svårare är nog frosttorkan, som orsakas av avdunstningen från de ovanjordiska delarna medan ännu rotsystemet är oförmöget att dra till sig vatten från den frusna marken. Vinterns snötäcke ger ett effektivt skydd mot frosttorka men förkortar naturligtvis också vegetationsperiodens längd. Mellan dessa båda onda ting, otillräckligt skydd och för kort vegetationsperiod, har växterna att balansera, och i deras stam- och bladbyggnad och i fortplantningsmekanismerna ser vi anpassningar, som gör det möjligt för dem att klara sig.

Jag har inte gett upp hoppet att en gång få återse det Grönland, vars natur fångslat mig i så hög grad. Under mellantiden har det dock blivit tillfälle att göra en grönlandsresa i länstol. Jag har nämligen förflyttat mig tillbaka till arktis och subarktis med hjälp av en nyutkommen bok, *Det grønne Grønland*, av Tyge W Böcher (illustrerad av Jens Böcher; Rhodos förlag, København 1975; linneband 228 DKr). Författaren är själv en av de aktiva utforskarna av Grönlands växtvärld. Han har bland mycket, mycket annat utrett några komplicerade växtgruppers fortplantningsförhållanden och systematik, studerat grönländska växters ekologi och utbredning och är medförfattare i "*Grönlands Flora*", 2 uppl 1966.

I skilda kapitel behandlas florans och vegetationens utforskning, miljöfaktorerna, växternas anpassning, växtgeografiska problem, växtsamhällen och växternas fortplantning och spridning, variation och artbildning. Förutom texten, som är populärt hållen men i mitt tycke ändå mycket informativ, innehåller boken ett mycket stort antal planscher i färg och svartvitt. De flesta av fotografierna är bra återgivna, och några är alldeles ypperliga. Invändningar av annat slag än rent tekniska har jag inte. Tekniska misstag (från förlagets sida?) är emellertid för många för en i övrigt så påkostad produkt och skapar irritation alldeles i onödan. Direktcitat ur annan litteratur skämmas av flera fel, någon sidhänvisning är utglömd eller felaktig, ett par vetenskapliga namn är felstavade, och texten på sidorna 226 och 227 har blivit omkastad vid tryckningen.

Bokens pris är onekligen imponerande. I dess egenskap av biljett till en länstolsresa är "*Det grønne Grønland*" ändå väl värd beloppet, och jag rekommenderar den livligt. Det studiebesök man gör i Tyge W Böchers sällskap är verkligt lärorikt och angenämt och överträffas väl bara av en grönländsfärd "på riktigt". Vad säger Lunds Botaniska Förening om en sommarexkursion? (Varning: den som blir trollbunden av arktis längtar alltid tillbaka!)

Gunnar Weimarck
Avd f taxonomisk botanik
Ø. Vallgatan 20
223 61 Lund

D I A N T H U S   B A R B A T U S   X   S U P E R B U S   S P O N T A N   I
S M Å L A N D

Apropå John Krafts trevliga uppsats om hybriderna mellan borstnejlika och praktnejlika i Medlemsbladet 1974:II, kan jag meddela att jag sedan många år har hybriderna vid mitt torp Björns, som ligger 2 mil öster om Värnamo. Jag planterade in Dianthus superbus med frö hämtat i Rovaniemi, och den har hållit sig kvar på tomten, även om den för en tynande tillvaro. Dianthus barbatus har jag varje år rikligt i trädgården och brukar ta tillvara frö. Den vägen har jag emellertid knappast erhållit hybriderna, utan troligen är D. superbus moderplanta. Jag har funnit hybridplantor inom området vid tre olika tillfällen. Atminstone en av dem finns kvar.

Det första fyndet gjordes alldeles intill ett trädgårdsland, där en kraftig planta växte bland högt gräs, som jag brukar slå med lie en gång om året. Jag röjde kring plantan och året därpå hade den mycket riktigt blivit större. Men då det ju rör sig om ett sommarställe hade jag inte full kontroll över händelseutvecklingen och efter ytterligare ett år var denna hybridplantas saga all. En sork hade funnit platsen lämplig för grävning.

Det andra fyndet var en avhuggen, blommande planta, som jag fann i höet efter den årliga slåttern i husets omgivningar. Trots ivrigt sökande kunde jag inte finna platsen där den stått.

Det tredje fyndet gjordes för tre år sedan. Ett exemplar av hybriderna uppenbarade sig på den torra marken framför vedboden. Marken är mager, konkurrensen är svag... och plantan står fortfarande kvar där, i söderläge. Till sommaren hade jag tänkt överlämna den till Botaniska Trädgården i Göteborg.

Jag har sett hybriderna tillsammans med E. Julin på den lokal i Norrbotten, som Kraft nämner i sin uppsats. Mina plantor ser likadana ut. Hybriderna är vackrare än båda föräldrarna och skulle kanske kunna bli en trädgårdsväxt.

John Eriksson
Botaniska inst
Carl Skottsbergs g 22
413 19 Göteborg

E N N Y I N V A N D R A R E ?

I början av juli 1975 upptäckte jag på en strandängsbit vid Sibbarp, söder om Limhamn, Linum austriacum L., växande i ett 50-tal exemplar utmed en sträcka av ca 100 meter.

Floran på lokalen visade i övrigt följande sammansättning: närmast havet spridda grupper av Atriplex sp., därinnanför först ett 6 ä 7 meter brett bälte av Lepidium latifolium med insprända grupper av Elymus arenarius samt på några gamla tånghögar massförekomst av Conium maculatum, sedan följde själva ängen. På denna noterades, förutom Linum austriacum, följande mera anmärkningsvärda eller dominerade arter och hybrid, gräsen undantagna:

Anthemis tinctoria	Medicago sativa
Centaurea jacea	Medicago falcata X sativa
Cichorium intybus	Rumex crispus
Lotus corniculatus (hög, upprätt)	Sanquisorba minor ssp. minor
Medicago falcata	Tripleurospermum inodorum

Linum austriacum är icke omnämnd i H. Weimarcks "Skånes Flora" av år 1963. I Danmark förekommer arten på backarna vid Hövblege på Möns Klint, naturaliserad och dessutom fridlyst! Huruvida förekomsten vid Sibbarp kan tillskrivas vindspridda frön från den danska sidan eller om arten inkommit på annat sätt undandrar sig mitt bedömande.

Beläggsexemplar har säkrats. Förekomstens framtida utveckling kommer att följas.

Helge Rickman
Månplan 1
216 18 Malmö

K R E T A

Lunds Botaniska Förenings årliga utlandsexkursion gick 1974 till Kreta. Med charter-flyg kom vi till Iraklion, varifrån vi åkte buss till den lilla hamnstaden Rethymnion, som skulle bli vårt högkvarter. Flertalet exkursionsdagar disponerade vi egen buss. I följande dagboksanteckningar har arter som är endemer för Kreta betecknats (e).

Den 10 april gick första turen till ett område söder om byn Spili i de övre sydsluttningarna på ön, omkring 20 km sydsydost om Rethymnon. Lokalen hade rekommenderats av Hjalmar Wollin som extremt rik på orkidéer, och motsvarade mer än väl våra högt ställda förväntningar. Av släktena Orchis och Ophrys fanns följande arter:

<u>Orchis</u> quadripunctata	<u>Ophrys</u> tenthredinifera
laxiflora	lutea
italica	fusca
pauciflora	omegaifera
papilionacea	iricolor
saccata	scolopax
proviacialis	

Vi fick också stifta bekantskap med orkidésläktet Serapias, med köttfärgade blommor. I gräsmarken växte den egendomliga Aristolochia cretica (e), lågväxt, också den med stora köttfärgade blommor. I vägkanten prålade jättelika Ferula communis i fin blom. På hemvägen stannade vi till i en dalsänka, där det på fuktmarkerna växte Ophrys cretica och Cyclamen creticum (e).

Den 11 april for vi till Imvros-klyftan, den mest lättillgängliga av de många stora raviner som karaktäriserar Kretas sydsida. Bussen parkerades där vägen passerar ravinens yttersta del. Genast fann vi Ricotia cretica (e) - lik en Cardamine, men med platta skidor - bland grus och lösa stenar. Vi gick uppför på den gamla huvudvägen från Sphakia-området norrut, en lättgången flodfåra i ravinens botten. I branterna förekommer åtskilliga klippväxter typiska för denna trakt, såsom:

<u>Galium fruticosum</u> (e)	<u>Brassica cretica</u>	<u>Stachys spinulosa</u>
<u>Linum arboreum</u>	<u>Sanguisorba cretica</u> (e)	<u>Teucrium cuneifolium</u> (e)
<u>Ptilostemon chamaepeuce</u>	<u>Erysimum candicum</u> (e)	<u>Staelhelina arborescens</u>
<u>Scrophularia heterophylla</u>		

Den 12 april stack vi iväg i riktning mot Ida (=Psiloritis) upp till byn Fourfouras på omkring 700 meters höjd över havet. Vi fastnade i fina ängsartade marker med massor av växter, de flesta deltagarna blev kvar där, fotograferande, samlande och diskuterande. En mindre grupp med Agne W. i spetsen avancerade ytterligare 650 meter i höjddled. Belöningen för dessa tappra kom i form av Tulipa cretica

och Iris pauciflora (e) blommande i klippskrevor och stenskravel. Vi fann för första gången Cerastium scaposum (e) med långa blomskaft, ganska vanlig på löst material på denna höjd. På hemvägen gjordes ett uppehåll i macchian, där vi tillsammans med Erica arborea betraktade den bleka orkidén Limodorum abortivum samt busken Chamaecytisus creticus (e).

Den 13 april - påskafton - startade vi med en kort tur västerut till en liten vattenförande flodravín vid namn Petros. I klippor stod Inula candida och Alyssum saxatile. I vattnet växte 5-6 meter hög Phragmites communis, som bildade sidoskott uppe på de perenna stråna! Där fanns också Cyperus-, Scirpus-, och Juncus-arter, och i floden flöt Potamogeton fluitans - vad annars? På vinterfuktiga ytor var den helt lilla Crassula tillaea ymnig - med de flesta exemplaren under centimetern. I buskagen glädde det alltid någon att samla Styrax officinalis, blommande. Men vi for vidare, nu till en badstand, prydd av riktlígt med Silene colorata och Rumex bucephalophorus. Under en promenad över sand- och salinmarker noterades:

<u>Matthiola tricuspidata</u>	<u>Anthemis cretica</u>	<u>Galilea mucronata</u>
<u>Medicago marina</u>	<u>Pancretium maritímum</u>	<u>Juncus acutus</u>
<u>Imperata cylindrica</u>	<u>Cutandia marítima</u>	<u>Urginea marítima</u>

Den 14 april - påskdagen - ägnade vissa av deltagarna åt muséer, Knossos o. dyl., medan de oförbätterliga vandrade upp söder om staden för att ytterligare öka sitt botaniska kunnande. Mest blev det den allmänna mediterránfloran, men efter det att vi passerat en mindre ravín hade vi tagit ytterligare en skalp, Origanum (=Amaracus) dictamnus (e).

Den 15 april, som var sista dagen på Kreta, åkte vi till passet Xiloskala, 1.200 m.ö.h., beláget vid övre änden av den berömda Samaria-ravinen. På ravinens sidor låg snön kvar fläckvis. Bergen däromkring gjorde verkligen skäl för sitt namn, Leuvka Ori, som betyder "Vita Bergen". Vi gick uppåt längs en stig. Här blommade ännu vårväxter som Saxifraga graeca, S. chrysosplenifolia, S. hederacea, Cerastium scaposum (e), Thlaspi perfoliatum, Ranunculus subhomophyllus, Anemone coronaria och en egenartad, småblommig form av A. hortensis. Men vi vände och gick ett stycke nedåt längs stigen i stället. De klippväxter vi såg i denna jätteravín var redan gamla bekanta de flesta. Glädjande nog finns i denna otíllgängliga ravín ännu ursprunglig Pinus brutia-skoq, vilken numera är frídlýst, liksom f.ö. hela dalgången. På hemvägen stannade vi till på den plana avloppslösa högsletten Omalos, där Tulipa saxatilis blommade i fantastiska mängder. Vårblommningen omfattade även vårlökar, sippor och Draba muralis - endast en gång tídigare sedd på Kreta. Vi gjorde ett sista uppehåll för att beskåda Daphne sericea på nära håll. Hon blommade i stor mängd längs vägkanterna.

Sven Snogerup
BCT Wallenberglab
Fack
Lund 7

Den 11 oktober 1974 berättade Alf Oredsson om - och visade - svenska björnbär. Föredragshållaren inledde med att utdela färskt material av ett antal *Rubus*-arter, och delgav församlingen karaktärer för de i Skåne allmänaste arterna. Hallon, blåhallon och krypbjörnbär jämfördes bl.a. med avseende på stipelform. Blåhallon (*R. caesius*) förekommer sällan tillsammans med andra *Rubus*-arter emedan det är en övervägande kalkbunden art, vanligast på Öland och Gotland. Krypbjörnbär (*R. corylifolius*) utgör den mångformigaste gruppen av björnbär i Sverige. De övriga krypande björnbären i riket skiljer sig från corylifolius-gruppen därigenom att de har smala stipler. Till sådana, ofta kallade äkta björnbär, hör klobjörnbär (*R. lindebergii*), som har gleshårig stam och är relativt vanlig i Skåne. Sötbjörnbär (*R. plicatus*), som är mycket vanlig på åsarna, saknar hår på stammen. Ytterligare en annan är raspbjörnbär (*R. radula*), med två taggtyper plus hår. Den vanligaste arten, om man ser till hela Sverige, är skogsbjörnbär (*R. nessensis*). Skogsbjörnbär har väldigt små piggar, jämfört med andra arter, formen *armatus* undantagen, saknar hår på stammen och har därna sjutaliga blad. Arten förekommer sällan på lika öppna växtplatser som andra björnbär. Nälbjörnbär (*R. scissus*) - med en mera begränsad utbredning, främst förekommer arten i Nordvästskåne och Halland - har även den sjutaliga blad. Den känns bl.a. igen på sina många, relativt korta, gulspetsade taggar. Från ett av föredragshållarens tidigare arbeten med frekvensstudier av svenska *Rubus*-arter (upp till Norrlandsgränsen) visades intressanta utbredningsbilder, med huvudsakligen östliga eller västliga arter, samt en mellangrupp. Krypbjörnbär antas ha uppkommit efter korsning mellan äkta björnbär och blåhallon, arten är vanligast längs östkusten. *R. thyrsanthus* och *R. sulcatus* är övervägande östliga med bara enstaka förekomster på västkusten. *R. bellardii* och *R. scheutzii* är däremot strikt östliga, den sistnämnda känd endast från Oskarshamns-trakten. Det finns i Sverige tre arter som anträffas endast i det sydligaste landskapet. De är *R. vestitus* från Söderåsen, samt *R. nitidus* och *R. axillaris* (= *R. scanicus*), båda från Nordvästskåne. Dessa och ytterligare arter med liten utbredning i Skandinavien tillhör grupper av björnbär som är väsentligt mera form- och artrika neråt kontinenten. Klimatet torde ha inverkat menligt på dessa arters expansion i Sverige. De flesta björnbär är f.ö. kustbundna hos oss. För att ta reda på vinterhärdighetens betydelse för utbredningen har föredragshållaren undersökt bladens höstfärgning. Tidigare höstfärgade arter förefaller mest köldhärdiga. För att tarera lokalklimatiska skillnader i denna fältstudie har hela tiden någon av de vanligaste arterna varit med i jämförelserna ute på de enskilda lokalerna. Efter att ha delat in arterna i fem grupper med avseende på hur tidigt höstfärgning och lövfällning börjar, visade föredragshållaren hur utbredningarna förhöll sig till den stränga vinterns längd i olika delar av södra Sverige. I den avslutande diskussionen deltog bl.a. Carl H. Lindroth, Agne Wennerberg och Gustaf Malmer.

Den 15 november 1974 berättade Per Lassen om Norra Marocko, speciellt Rifbergen. Unqa bergarter, huvudsakligen sedimenterade, bygger upp Rif. Kalk, skiffer och sandsten är vanligast. Hårdare - och något äldre - är jurakalkstenen, som finns insprängt här och var. Rifbergen är, till skillnad från de mera sydligt belägna Atlasbergen, botaniskt föga kända. Anledningen uppgavs vara de något vildsinta berberstammar, som gjorde området riskabelt att botanisera i tidigare. Växtgeografiskt är Rifmassivet också intressant. Floran i de västra delarna har en starkt oceanisk prägel. Konnektioner med SV Spanien, Portugal och Sierra Nevada finns inom hela massivet. Skogen på Rifbergen varierar en hel del med exposition och underlag. På kalk i de norra delarna finns den endemiska Abies maroccana. På sura bergarter som sandsten växer Cedrus atlantica. Per visar oss sedan några allmänna arter från kalkområdena. Först Cistus albidus, en karaktärsart för lägre nivåer. Högre upp granskogen, ännu något högre upp uppblandad med lövträd och buskar, såsom Acer granatense och Lonicera arborea. Rent alpin vegetation saknas. Ett visst inslag av alpina arter, exempelvis Ptilotrichum spinosum, märks dock. Från skifferområdena får vi se Cistus crispus, C. monspeliensis, C. salvifolius och C. ladaniferus, de flesta hemmahörande i lågländet. I den montana zonen, fortfarande på skiffer, utgörs skogen av cedrar och lövträd som Quercus pyrenaica och ett flertal lönnarter. Från gläntor, på hårdbetad mark och intill snöleqor har vi Asphodelus cerasiferus, Cerastium boissierii, Tulipa sylvestris och Primula vulgaris. De västra delarna, med övervägande sandsten i botten, har p.g.a. atlantvindarna, som är fuktiga, en helt annan artsammansättning. Ett välbekant växtsamhälle utgör alkärren med bl.a. Blechnum spicant och Osmunda regalis. Till sist når vi centrala Rif, med Tidirhin på dryga 2.400 som högsta topp. Fast det är i början av juni ligger mycket snö kvar i skogen, som förutom cedrar innefattar lövträd som Quercus faginea. På fuktigare mark växer Salix atrocinerea och vid källor vår vanliga värtbjörk, Betula verrucosa. Ytterligare några arter från den montana zonen visas, det är Viola reichenbachiana, Digitalis purpurea, Cephalanthera rubra och Polystichum lobatum. På 2.000 meter finns fortfarande enstaka cedrar. Vegetationen är hedartad med mycket ris. Vi finner den endemiska Teucrium oxylepis, Cistus laurifolius och Genista quadrifolia. På toppen, omkring 2.400 m.ö.h., är vegetationen torftig men intressant - den består mest av kuddväxter. Ptilotrichum spinosum, Bupleurum spinosum, Dianthus brachyanthus och D. lucitanus får utgöra exempel. Mellan ett par av topparna i massivet finns en högplatå på 1.550 m.ö.h. Den är mycket fuktig och ett flertal från Sverige bekanta arter har sin enda lokal i Afrika här. Ett av de trevligaste fynden som gjordes var Gentiana pneumonanthe, ny för Afrika! Klockgentianan förekommer i stor mängd alldeles utanför det på platån placerade lyxhotellet. En kortare diskussion följde med Olle Ryberg och Rolf Dahlgren som de två mest aktiva.

Den 13 december 1974 berättade föreningens sekreterare om de södra och centrala delarna av Pindos-massivet i nordvästra Grekland - och visade färgbilder. Vi fick se de olika bergen från tidigt i juni till sent i augusti. Vi besökte skiftande biotoper och fick se många olika vegetationstyper. Så gott som alla berg i området är unga och består av sedimentbergarter. Kalksten dominerar nästan fullständigt, medan skiffer och sandsten förekommer mera sporadiskt. I norr, vid det s.k. Katara-passet, som tidigare utgjorde gräns mot Turkiet, vidtar en floristiskt mycket intressant geologisk formation. Det är en sammansatt bergart, i vilken serpentin överväger, som sätter sin prägel på vegetationen. Första uppehållet görs vid berget Augo, som är omkring 2.150 meter högt. På subalpin nivå blommar ännu några vårväxter. Asphodelus albidus täcker fullständigt sluttningarna. På gammal rasmark dominerar Sesleria nitida och Festuca varia. En trevlig artkombination, bestående av Salvia argentea, Jurinea mollis, Peucedanum lonqifolium och Alkanna nonneiformis, hittar man under sydostvända beraklackar. Efter ett hastigt besök på det vilda och botaniskt rika berget Zoumerka i sydväst, förflyttar vi oss norrut mot Peristeri, som är det största massivet i centrala Pindos. Uppe på 2.000 meters höjd en porlande bäck - här finns Carex diandra, C. echinata, C. nigra, C. oederii, Blysmus compressus m.fl. cyperacéer. På klippfyllor och i de branta stupen längre upp ser vi Aster alpinus, Solidago virgaurea och Pedicularis graeca. Nästa berg att bestiga är Plastaria, som ligger ett par mil söder om Peristeri. Det och många andra toppområden i dessa trakter når man enklast genom det stora ravinsystem, i vilket Greklands nationalskog finnes. Namnet är Aspropotamus, efter en av floderna, det betyder "Den vita floden". Skogen, en av de artrikaste i hela Grekland, omfattar mer än sjuttio (!) träarter. På Plastaria, för att återvända till bergen, växer en vacker och utomordentligt sällsynt lilja som heter Lilium albanicum. En gulblommig skönhhet - f.ö. den enda alpina Lilium-arten i Grekland - som är bunden till serpentin-områden i NV Grekland och Albanien. Vi kommer till Kakarditsa i slutet av juli. Toppen skjuter upp 2.469 meter över havet och har ett avsevärt torrare klimat än både Plastaria och Peristeri. Mot slutet av sommaren accentueras torkan ytterligare. Från sluttningarna demonstreras några beteshärdiga taggväxter: Carduus sp., Eryngium amethystinum, Astragalus creticus, Ptilostemon afer - typiska representanter för torrmarksfloran. Rasmarkerna har en egenartad flora, med arter som blivit anpassade till de väldigt speciella förhållande som råder här. Silene-släktingen Drypis spinosa bildar kraftiga, taggiga ruggar och finns på de flesta större rasmarker. Något ovanligare, men mycket iögonfallande, är en meterhög Heraclium pollinianum. Innan vi avslutar vår inomhus-resa, vilket sker i serpentinbergen i norr, ska vi göra en kort visit på det flacka och tämligen låglänta Dokomi, nordost om Peristeri. Erosionen är långt gången och vegetationen utarmad av hård betning. Skogsgränsen, 1.800 m.ö.h., bildas främst av bok (Fagus sylvatica) men även av svarttall (Pinus nigra). Till slut får vi se bergen Milea och Mavrovouni, båda så gott som uteslutande bestående av serpentinhaltiga bergarter. Här i norr finns stora otillgängliga skogsområden med en hel del brun-

björn. Fjorton dar innan vi kom hade en björnhona med unge blivit sedd av herdarna. Floran här är mycket speciell och av en helt annan sammansättning än vad man finner i kalkberg. Bland serpentinerendemerna som vi fick se bilder av märks Viola albanica, Bornmuellera baldaccii, B. tymphaea samt Alyssum smolikanum. Atskilliga av de arter man annars finner på kalk har här utbildat speciella former - ekotyper - såsom Dianthus haemathocalyx ssp. pindicola.

Den 31 januari 1975 berättade John Kraft om kalebassen, Lagenaria siceraria. Inledningsvis rättades ett misstag i föredragets titel till. Påståendet att kalebassen skulle vara världens kanske äldsta kulturväxt ändrades till Människans kanske äldsta kulturväxt. Föredragshållaren erinrade oss om det faktum att bladskärmyran och kanske också andra småkryp odlat svamp i evärdliga tider, långt innan Homo sapiens var påtänkt. Kalebassen anses, liksom den tänkande människan, ha sitt ursprung i Afrika. Den goda flytförmågan och motståndskraften mot saltvatten hos denna tjockskaliga gurkväxt kan förklara dess vidare spridning från Afrika. Från Sydamerika är kalebassen känd som fossil för 9.000 år sen. Man har hittat kalebasser i Inka-gravar som är uppemot 5.000 år gamla. Den vanligaste formen av kalebass kallas pilgrims- eller kenyafaska. Denna har sedan gammal använts som lägel och förvaringskärl, liksom till musikinstrument av olika slag. I anslutning härtil visade trädgårdsmästare C. G. Forsberg bilder på kalebassens olika användningsområden i Elfenbenskusten. Bland det mycket omfattande åskådningsmateriel som föredragshållaren själv medtagit förekom ytterligare fyra-fem kalebass-varianter. Varietet clavata kallas i Sverige för herkulesklubba, varietet pyrotheca är det vi kallar kruthornskalebass. Den i särklass största kalebass som visades tillhör varietet longissima. Den lär ha vägt 16,5 kg i färskt tillstånd och hade en längd av 176 cm. Vill man odla dessa märkliga gurkor i Sverige är faktiskt det enda som erfordras 1 st. anständig sommar - om man står utan växthus, d.v.s. Sydsidan av ett hus är det mest lämpliga. Man sår fröna i mitten av maj. När väl blomningen har kommit igång får man själv hjälpa till med pollineringen, då kalebassen är monoik. Frukterna, som mognar framåt efter-sommaren-hösten, kan gott få hänga kvar till första frosten. Nedtagna låter man dem torka i ett torrt och svalt utrymme. Efter 3-6 månader kan man putsa dem med stålull och vaxa dem. De får då en djup, vacker lyster. Olika mönster kan då framträda - spår av svampangrepp! Till den lille hemmapysslaren gavs råd och anvisningar beträffande hur man förfar för att ytterligare skänka skönhet åt sin kalebass-samling. Avslutningsvis upplystes även därom att kalebassen är ätbar, ehuru, som det blev sagt - man kanske inte direkt längtar efter en sådan måltid!

Den 7 mars 1975 avhölls föreningens i modern tid första s.k. fynd- och skryt-sammankomst, innebärandes att medlem äger rätt, ja rentav uppmanas att visa upp sina diabilder och herbarieark föreställande säsongens fynd - sällsynta, egendomliga eller obestämda växter från när och fjärran. Vid premiären alltifrån Norrvidinge till Borneo, med resenärer som Sven Snogerup, Åke von Porat, Bengt Nihlgård, John Kraft, Helge Rickman, C. G. Forsberg, Jan-Erik Nawrin och Bengt Örneberg i talarstolen!

Den 11 april 1975 berättade till diabilder Ingvar Kärnefelt om florans i några tundabiotope i norra Amerika. Den arktiska tundran, som karaktäriseras av skoglös-
het och permafrost, begränsas i söder av den s.k. 10-gradersisotermen (varmaste mån-
adens medeltemperatur +10°C). Bland de många områden i arktiska Nordamerika, som
föredragshållaren besökt, fick vi stifta bekantskap med bl.a. trakten väster om
Hudson Bay, Seward-halvön och S:t Lawrence-ön i Berings sund. Exposén började i
Kanada på 63 grader nordlig bredd. Bland granit- och gnejsklippor står Saxifraga
oppositifolia, S. groenlandica, Draba alpina, den vitblommiga D. hirta, samt den
lilla binkan Friegeron humile. I blockmark får vi oss till livs en hel rad mycket
vackra lavar av släktena Hypogymnea, Dactylina, Thamnomia och Parmelia. En verkligt
stilig art tillhörande det sistnämnda släktet är P. centrifuga, som bildar koncent-
riska ringar som kan bli ända till en meter i diameter. Den i övrigt tämligen vitt-
spridda ormbunken Dryopteris fragans har en mycket isolerad lokal i dessa trakter.
En trevlig och rättså oblyg följeslagare är den arktiska jordekorren. I småpölar på
den öppna tundran växer flera Pedicularis-arter, bl.a. P. langsдорffi ssp. arctica
och P. capitata. Den även från Abisko kända polarbläran (Silene apetala) finns här,
om än med en annan underart. Den svarta tundran heter på det sättet därför att mörka
lavar dominerar vegetationen. Det rör sig om Alectoria nigricans, Cetraria nigricans
och ett par till. Härifrån får vi även se hjortron och en småvuxen skvattram, Ledum
decumbens. Från området kring Hudson Bay förflyttar vi oss så mot nordväst, ut till
Mackenzie-flodens delta, som - med föredragshållarens egna ord - är ett veritabelt
mygghelveté! En supplavskog, med Picea mariana, P. glauca, Betula papyrifera och
B. occidentalis, anträffas. Ytterligare en spira, Pedicularis lanata, växer här.
Dess gula pålrot används av eskimåerna som föda. Fjällsippans släkting, Dryas
integrifolia och ärtväxterna Hedysarum mackenzii, Lupinus arcticus o.a. prälar på
vita duken. Sedan lappsparv och smalnäbbad simsnäppa förevigats fortsätter vi upp
mot Seward-halvön i Alaska. Flera rariteter dyker upp: Saxifraga nudicaulis,
Boykenia richardsonii (också en bräcka), samt en släkting till vår fjällskära som
heter Saussurea viscida. Vidare, den endemiska laven Cetrelia alaskana, som bara
finns i området kring Berings sund. Från en, var inte, nedskräpad strand vid Berings
hav känner vi igen ostronört (Mertensia maritima), saltarv (Honckenya peploides)
och strandvial (Lathyrus maritimus). Den rödaktiga sanden innehåller faktiskt guld.

I slutet av 1800-talet, men även senare, har guldvaskning förekommit på denna plats. S:t Lawrence-ön, mitt ute i Berings sund, består huvudsakligen av vulkaniska bergarter, ofta täckta av lavafält, men även granit förekommer. På lavafält finner vi t.ex. Dryas octopetala (vår egen fjällsippa), Anemone narcissifolia, Arnica frigida och Stellaria crassifolia. I branta klippor längs öns kuster häckar flera olika alkfåglar, bl.a. två arter alkekungar, "Parakit Auklet" och "Crested Auklet", två arter lunnefågel, nämligen "Tufted Puffin" och "Horned Puffin", samt en tobisgrissla, "Pigeon Guiellemot", all in English. Vi får också se hur eskimäerna mår. Deras båtar blir klädda med valross-skin, och bild-shoven avslutas med sådana kulinariska sensationer som hängd tobisgrissla och rutten valross!

Björn Aldén
Botaniska museet
Ö. Vallgatan 18
223 61 Lund

T I L L F Ö R S Ä L J N I N G

Botaniska Notiser: 1896, 1922-1933, 1935-1942, 1948- . Fortsätter att utkomma.

Generalregister till Botaniska Notiser. 1839-1938. En volym.

Botaniska Notisers Supplement: 1947-1954. Tre volymer, komplett.

Opera Botanica: 1953- . Fortsätter att utkomma. Äldre volymer komplett.

Flora of Ecuador: 1973- . Fortsätter att utkomma.

Förteckning över Nordens växter. 1. Kärlväxter. 1955. Av Nils Hylander.

Förteckning över Skandinavians växter. 2-4. Mossor, Alger, Lavar. 1936-1937. Av
H. Weimarck, T. Levring, O. J. Hasslow och A. H. Magnusson.

Hallands växter. Förteckning över fanerogamer och kärlkryptogamer. 1924. Av Fr. E.
Ahlfgren. Med litteraturförteckning samt karta i färg.

Skandinavians Flora: 1922-31. Av Otto R. Holmberg. Samtliga utgivna häften.

Thomas Karlsson, som är föreningens distributör och arkivarie, står till tjänst
med närmare upplysningar.

